

նախով Մարտի 10-ին կիրակի երեկոյեան ողջ առողջ ժամանեց իւր Աթոռը:

Նորին Սրբութեան կարգադրութեամբ Տ. Մասթէոս վարդապետ պահոց առաջին շաբթին մեկնեց Ախալցխայ իւրեք քարոյիչ և հանդիսակատար Զատկական տօներին:

Նորին Սրբութեան բարեհաճ թոյլատրութեամբ Տփլիս ժամանեցին գեր. Տ. Բարդուղիմէոս եպս., Սինօղի անդամ Տ. Բագրատ վարդապետ և Տպարանի Տեսուչ Տ. Եղնիկ վարդապետ:

Տփլիսում Նորին Սրբութեան զեկուցում տալու եկան Շամախուց Տ. Եփրեմ վարդապետ՝ տեղւոյն Կոնսիստորիայի նախանդամ, Տ. Արսէն վարդապետ Բագուի գործակալ, Տ. Տաճատ ա. քահանայ Մարաղեան՝ Շամախոյ Կոնսիստորիայի անդամ և Տ. Ընձակ վարդապետ Ախալքալաքի գործակալ:

ԿՈՐԻՆ ԱՊՐԵԼԻՍ

ՀԱՅՈՑ ԿՈՆՍԻՍՏՈՐԻԱՅԻ 400,000 Ր. ՊԱՀԱՆՁԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱԻՈՐՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՅ

(Կառավարչական Սենատի քաղաքացիական վճռաբեկ Դատարանների նիստը 1902 թւի մարտի 20-ին)

Երդուեալ հաւատարմատար Սօկրատ Մէլիք-Աղամեան, որպէս Վրաստանի և Իմէրէթի հայ-լուսաւորչական թեմի Կոնսիստորիայի հաւատարմատար, գանգատ ներկայացրեց

Թիֆլիսի նահանգական դատարանին ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան դէմ, յանձին կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի, պահանջելով, որ ճանաչվի Ախալցխա քաղաքի ս. Փրկիչ եկեղեցու սեփականութեան իրաւունքը անշարժ կալուածի վրա, որ բաղկացած է ութը գիւղերից Ախալքալաքի դաւառում: Ինչպէս յայտնի է, այդ կալուածները կովկասեան ուսումնարանական իշխանութիւնը իր իրաւասութեան ենթարկեց 1898 թւի մարտի 26-ին Մինիստրների կոմիտէտի Բարձրագոյն հաստատուած կանոնադրութեան հիման վրա, որպէս հայոց եկեղեցական գալրոցներին պատկանող կալուածքներ:

Այդ պահանջի դէմ, որ գնահատուած էր 400,000 ռուբլի, կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն ներկայացրեց պատասխան, որի մէջ ասում էր, թէ այդ գործը ենթակայ չէ դատաստանական հիմնարկութիւնների քննութեանը, ապացուցանելով, թէ որովհետեւ հայոց եկեղեցու վարչութիւնը չէ առանձնացած որպէս առանձին հոգևոր հաստատութիւն և մտնում է ներքին գործերի մինիստրութեան կազմի մէջ, այդ պատճառով կալուածքներին վերաբերեալ ներկայ վէճը, որ ծագել է ներքին գործերի մինիստրութեան և ժողովրդեան լուսաւորութեան մինիստրութեան միջև, Քաղաքացիական դատավարութեան կանոնադրութեան 1297-րդ յօդուածի հիման վրա, պէտք է լուծումն ստանայ վարչական (ադմինիստրատիվ) կարգով:

Սակայն այդպիսի կարծիքի հետ չը համաձայնվեցին ոչ նահանգական դատարանը, ոչ էլ դատաստանական պալատը, որոնցից նահանգական դատարանը բաւարարութիւն տուեց ըստ էութեան, իսկ դատաստանական պալատը դադարեցրեց գործի քննութիւնը ըստ էութեան, ի նկատի ունենալով, որ կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն վճռաբեկ գանգատ է ներկայացրել Սենատին պալատի որոշման դէմ, որով հոգաբարձուի մասնաւոր գանգատը այն բանի մասին՝ թէ ներկայ գործը ենթակայ չէ դատաստանական հիմնարկութիւնների քննութեանը, անհետեւանք թողնվեց:

Հոգաբարձուի վճռաբեկ գանգատի դէմ երգուեալ հաւատարմատար Ս. Մէլիք-Ադամեան ուղարկեց Սենատ մի գրաւոր բացատրութիւն, որի մէջ նա ապացուցանում էր, որ ներկայ գործի քննութեան ժամանակ նշանակութիւն ունի ոչ թէ այն՝ թէ հայ լուսաւորչական եկեղեցին արդեօք առանձին վարչութիւն է կազմում պետական կառավարչութեան կարգի մէջ, այլ այն, որ հայ-լուսաւորչական եկեղեցին արդեօք իրաւունք ունի սեփական եկեղեցական կալուածքներ ունենալ, թէ այդպիսիները պէտք է պատկանեն գանձարանին:

Այդ հարցը լուծվում է Օտար Դաւանութիւնների Կանոնադրութեան 1213 և 1214 յօդուածների հիման վրա, որոնց զօրութեամբ հայոց եկեղեցիների, վանքերի և նրանց պատկանող աստուածահաճոյ հիմնարկութիւնների պահպանութեան համար նշանակուած բոլոր կալուածքները մնում են հայ-լուսաւորչական եկեղեցուն և ոչ թէ գանձարանի սեփականութիւն, որից պէտք է հետեւցնել, որ հայոց եկեղեցու սեփականութեան իրաւունքին վերաբերեալ ներկայ վէճը չէ կարող այլապէս վճռվել, եթէ ոչ դատաստանական կարգով, որ մատնացոյց է արված Քաղաքացիական դատավարութեան կանոնադրութեան 1298-դ. յօդուածում:— Այդ եզրակացութեան ճշմարտութիւնը հաստատվում է և 1898 թ. մարտի 26-ին Մինիստրների Կօմիտէտի Բարձրագոյն հաստատված կանոնադրութեամբ, որով պատուիրվում է Կովկասի ուսումնարանական իշխանութեանը իր իրաւասութեան տակ առնել այն գոյքերը, որոնք պատկանում են հայոց եկեղեցական անձանց, որովհետեւ վերոյիշեալ Կանոնադրութեամբ հայ-լուսաւորչական հոգևորականութեան ներկայացուցիչներին իրաւունք է տրվում վէճեր սկսել իրանց վերոյիշեալ գոյքերի մասին սովորական դատաստանական կարգով:

Մարտի 20-ին չորեքշաբթի օր, այդ գործը քննվում էր Կառավարչական Սենատի քաղաքացիական վճռաբեկ գեպարտամէնտում, ուր կօնսիստօրիայի շահերը պաշտպանում էր եւ երգուեալ հաւատարմատար Ս. Մէլիք-Ադամ-

եանի բացատրութիւնները ապացուցանում էր յայտնի երգութեալ հաւատարմատար Պ. Գ. Միրօնով:

Սենատը, լսելով ներկայ դործը և օրէք-պրօկուրօրի եղբակացութիւնը, որոշեց. — Թիֆլիսի դատաստանական պալատի վճիռը վերոյիշեալ հարցի վերաբերմամբ հաստատել, անհետեանք թողնելով Կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի վճռաբեկ գանգատը:

Այդպիսով, սրանից յետոյ հայոց կօնսիստօրիաների կողմից սկսած բոլոր վէճերը կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձութեան դէմ վերջնական լուծումն կը ստանան սովորական դատաստանական կարգով, որոնց մէջ դործերի մեծամասնութիւնը արդէն լուծված է ի նպաստ հայոց եկեղեցու, բայց միայն դատարանի առաջին ինստանցիայում և ներկայումս այդ դործերը դադարում են դատաստանական պալատում կովկասեան ուսումնարանական շրջանի բողոքարկու գանգատներով:

(Արտասպոսիւն «Մեակից»):

ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ ՄՐՅԱՆԱԿԻ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԿՐՏԻՉ Ծառայ Գրխտոսի և Անհասանելի կամօքն Աստուծոյ եպիսկոպոսապետ և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Ծայրագոյն Պատրիարք Համաղգական Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի. Պատուարժան Անդամոց մ'նայուն Յանձնաժողովոյ կրօնապատմական Թանգարանի Վանաց աւագ եկեղեցւոյ Հայոց Տփլիսայ, կառուցելոյ ի մեծարդոյ պ. Աւետիքայ Բ. Ղուկասեան, հարադատիցդ Մայր Աթոռոյսնուիրեմք ողջոյն և օրհնութիւն Հայրապետական:

Ի յայտարար գրութենէ Յանձնաժողովոյդ՝ մատուցելոյ Մեզ յ30-ն նոյեմբերի անցելոյ ամի, հաւաստի եղաք, զի բարեպաշտօն պ. Աւետիք Բ. Ղուկասեան ի 20-ն յուլիսի նոյն ամի գրու-